

HE 15/2017 vp.

Hallintovaliokunnan kokous 25.4.2017

Maakunta- ja sote-uudistuksen voimaantulolaki, väliaikaishallinto, alueellinen toimeenpano

HE 15/2017:ssä oleva ehdotus maakuntalain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain voimaantulon edellyttämät välttämättömät säännökset. Voimaantulolain säännökset ovat pääosin ”yleisiä”, ne koskevat kaikkia niitä tehtäviä, palveluja ja toimintoja, jotka siirtyvät kunnista maakunnille. Esimerkiksi lain 2 luvun säännökset maakuntien perustamisesta, maakuntajaosta, väliaikaishallinnosta ja maakuntavaaleista ovat tällaisia. Muutoin voimaantulolaki on merkityksellinen erityisesti kunnista ja kuntayhtymistä maakunnille siirytävien tehtävien ja niiden toimeenpanon kannalta.

Voimaantulolain 3 luvun säännöksillä turvataan henkilöstön asema uudistuksessa. Uudistukseen perustuva henkilöstä siirtyminen maakuntien tai maakuntien tytäryhtiöiden palvelukseen katsotaan liikkeenluovutukseksi. Siirtyvän henkilöstön lisäeläketurva varmistetaan lain 15 §:n perusteella.

Lain mukaisilla omaisuusjärjestelyillä mahdollistetaan toiminnan häiriötön jatkuminen järjestämisvastuun siirtymisen yhteydessä. Säännöksissä on lähdetty siitä, että pakolliset kuntayhtymät (sairaanhoidopiirien kuntayhtymät, kehitysvammaisten erityishuollon kuntayhtymät ja maakuntien liitot) ja niiden omaisuus sekä vastuut ja velat siirtyvät kokonaisuudessaan maakunnille. Kuntien osalta ehdotettu ratkaisu poikkeaa edellä todetusta siten, että maakunnille siirtyy vain toimintaan liittyvä irtain omaisuus sekä vastuut ja velvoitteet. Sopimusvelvoitteiden osalta tärkeä säännös sisältyy 22 §:n 2 momentin 2 kohtaan. Sen perusteella voimaantulolain vahvistamisen jälkeiset velvoitteet eivät siirry automaattisesti kunnilta maakunnalle, vaan siirtyminen edellyttää että maakunta ja kunta sopivat asiasta. Kiinteä omaisuus jää kuntien omistukseen, mutta tilat vuokrataan maakuntien käyttöön 3 + 1 vuoden ajaksi palvelutuotannon jatkuvuuden varmistamiseksi.

Maakuntalain voimaantulon jälkeen, ennen vaaleilla valittavan maakuntavaltuuston toimikauden alkamista, maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelusta vastaa väliaikainen valmistelutoimielin. Toimielimen valtuudet määräytyvät lain 7 §:n mukaan. Lähtökohtana on, että väliaikainen valmistelutoimielin ei tee maakuntaa ja maakuntavaltuustoa sitovia pitkävaikutteisia päätöksiä. Sen vuoksi väliaikaisen toimivaltuudet on rajoitettu 7 §:n 2 momentin mukaisesti.

Välikaista toimielintä koskevaa säännöstä on eräissä kannanotoissa kritisoitu siitä, että kansanvaltaisuus ei toteudu toimielimen toiminnassa ja että siihen kuuluvat henkilöt voisivat toimia pitkälti nykyisten työnantajinsa etujen mukaisesti. Tältä osin voidaan kuitenkin todeta, että uudistuksen aikataulun perusteella on välttämätöntä, että maakunnan toiminnan valmistelu käynnistyy nopeasti. Sen vuoksi tarvitaan laissa määritellyin toimivaltuuksin toimiva valmistelutoimielin.